

circus, cincinnus; lo qui té cabells *crepos* o rullats, o *crepats*: cincinnatus, calamistratus» (*TbPu.*, 245); la *Menescalía* de Dieç (c. 1500) diu que el cavall ha de tenir «los clins espessos e *creps*».

El ll. *CRĪSPUS* tenia el significat de matís ple 'arissat, de cabells ben ondulats' com es veu per la descripció que dóna Petroni del bardaixet Giton (Èrnout hi tradueix *crispus* per «bouclé»), que cito en el DCEC (I, 940, n. 1), i vegeu allà aquest matís conservat fins avui en el castellà d'Amèrica. Mentre que en el d'Espanya, i en altres llengües romàniques, com en català, s'ha modificat en el sentit d'arissat naturalment i en ondes menudes, a la manera del cabell dels negres. *CRĪSPUS* s'ha conservat, en una forma més o menys duradora, en totes les llengües romàniques d'Occident; si bé a les de França, no sobrevis avui més que en algun dialecte i en molts derivats (*FEW* II, 1346-50). No hi ha motiu suficient per dubtar, per raó del timbre de la *e*, de la identitat etimològica del substantiu *crep* 'tel de llet', 'superfície més consistent, en altres coses'.¹ De l'ús translàtic i afectiu *fer-ne una de cresp* els *DBal.*, *DAG.* (mall. S. XVIII) i *AlcM* donen dades d'escr. del cat. or. i del mallorquí.

DERIV.: *Crespar* [c. 1500, *DAG.*], del ll. *CRĪSPARE* 'ondular, frisar', 'agitar, remoure (la mar)', 'brandar (un arma)'; *crepat* [1399, *BMetge*]; aplicat per *MVayreda* a les *vedies* de cabells *crepats* de l'heroïna (*La Puny.*, p. 78); usual fins als parlars ribagorçans de transició: «tingo els nervis *crepsz* (*krespáθ*)», *Açanui*, veg. ací a *COLLIR* (*encolleta*=encogida); avui té ús més difós *encrespar* [cat. or., bal.; val., c. 1500]; però *OPou*: «*crespar*: inurere capillos calamystro», «*crespador*: calamystrum» (*TbPu.*, 313); *crespadora* [1756, *DAG.*]; *crespadura*; *crepa* f. («c. de cabells: crispitudo», *Busa-N.*, 1507, f^o v VI, 1). *Crepe*, pres del fr. *crêpe*, pròpiament 'encrespat'.

Crespell [fi S. XIV, *Eiximenis*]: «negú no cur de menjar sopes en res, ne grenyons, ne farines, ne bunyols, ne *crepell*s, ne neules, ne res qui's faça de pa», *Regiment*, § 131; *Bíblia* cat. de París, *DBal.*; «més val fer-ne un *crespel* ab vermels d'ous: que menje aquel *crespel*, e de continent serà estanquada la sanch», 1466, en les *Receptes* valencianes de *Mestre Joan*, *BABL* VII, 427; *crepell*: *laganum*, 1507, *Busa-N.*, f^o v VI, 1]; *Moll* (*Anuari Of. Rom. B. B.* II, 13) resumeix així en síntesi els significats: bal. «coca prima ---», empordanès «bunyol ---», Reus «coca ---», ribag. *crispell* «mena de truita de farina, ou i sucre, fregida en oli abundant; després que és sobre el plat, la pasta s'escampa i contrau, formant una munió de bosses» (a *Sopeira*: *Oliva*, *CongrILICat.*, 424); *krispêls* 'galletes dels pagesos', eiv. (que vaig sentir a *Eivissa*, 1963, anotat un temps després); ve a ser el mateix que l'aran. *crepèl* (< -ELLU), i cosa semblant a les *crêpes* franceses;² murc. *crepillo* (*Ga.Soriano*).

*Crespellet*s, *OPou* («menjar blanc --- mantegades --- *crepelles*: artolaganum; bunyols o orelletes ---», *TbPu.*, 191).

En altres variants pertanyents fonamentalment al mateix mot hi ha fort contacte amb un derivat de

CRESTA: en part contacte semàntic vague, en part fins contaminació fonètica: al baix Urgellet *krispêl* 'penyals' («veieu aquells *crispells*»?, *Perles*, 1957, que torno a sentir en un altre poble, arran de Coll de Nargó), mentre que a l'Alt Urgellet (*Aós*) un mateix home pronunciava amb aquest sentit, adés *crepell*, adés *crestell*, 1964; en arag. antic *crestell* apareix aplicat a una mena de còfia com la nostra *crepina*: «hun *crestel* de lino, obrado de seda negra; --- otro *crestell*», inv. de 1402 (*BRAE* II, 224); i amb sign. anàleg al de 'penyal' s'aplica als cims o crestes blanques de les onades: «una riquesa de color prodigiosa --- ¿què direm de la mar, blanca de neu en els *crepells*, d'un verd baix sota el rull de les ones ---?», *PCoromines* (*Elogi del Paisatge Cat.*, § 8, 1931, p. 18); «pel mar Atlàntic --- la mar --- no sembla gaire més moguda que la de Sant Pol, però l'ona és més ampla, trencada sovint pels *crepells d'escuma*», id. (*Viatge a Canàries*, 1930, p. 15).

Sento *krespêls* a la costa de Menorca (*Fornells*, 1934) com a nom collectiu d'«immenses extensions de bocinets de pedra que formen grans paratges de sòl submarí, enfora de la costa Nord de l'illa»;³ ara bé a la costa continental això mateix o cosa molt semblant s'anomena amb el collectiu en -ar, que en diversos llocs s'altera com a *graspalá* o *kaspelár*. *Fabra*, que com és sabut observava aquesta mena de coses entre els pescadors de Badalona, defineix *graspallà* m. en el *Dfa*. «corall petit, de color bru rosat, que emergeix de la sorra del fons»; *Amades-Roig* (*BDC* XIV, 21) defineix «residu que llença el mar» com a recollit a Sant Pol, no posant-hi accent, però és un descuit d'*Amades*, car a Sant Pol mateix (on he passat anys) no sols no he sentit mai tal mot en -alla sinó que recordo haver-hi sentit algun cop *graspalá* o *krapalá*.⁴ A la *Penya d'Eivissa* vaig anotar *krapalá* «mena de sòl, en el fons de la mar, format per pedretes fluixes que es trenquen» (1963, l'informant ho deia així, però afegia que d'altres diuen *krispalá*); en fi a la costa de *Migjorn* valenciana: *el kaspelár* «la brutea de les roques a les barbadetes <escalons del sòl submarí>: n'hi ha de roig, blanc i negre» (*Moraira*, 1963).

De tot això resulta que el mot termina en -ellar (amb -r, muda pertot, llevat del val.) i no pas en -alla ni en -all-ar, car llavors es pronunciaria amb *ï* a *Eivissa*, a *Menorca*, a *Sant Pol* i fins a *Badalona*: ara bé la -l- és unànime en totes les dades; d'altra banda és clar que és un collectiu de *crepells*, la forma primitiva, recollida a *Menorca*.

També de *crep* deu derivar, cosa anàloga: *grapisar* (pron. -isá), a la costa empordanesa, «conjunt d'excrescències calcàries, varietat de coral blanc, que es formen al fons del mar i fan malbé les armellades i tota la xarxa, perquè les embolica, les esquinça i ha de capolar-se per desempallegar-les-ne» (*AlcM*); també recordava jo (1958) haver sentit això mateix o una variant quasi igual a *Sant Pol*, temps enrere; ara bé això em sembla venir també de *crep*, com a *crep-iss-ar*, amb eliminació dissimilatòria de la primera *s*. Hi ha, en resum, dues variants semàntiques 'vegetació corali-